

## HANGVERSENYEK, ÉVFORDULÓK

Szinte közhelyként hat azzal kezdeni egy írást, hogy Szabadka bővelkedik zenei eseményekben, olyan sokan és annyiszor leírták már. És a legszébb benne, hogy mindegyiküknek mindannyiszor igaza is volt. Szabadka nemcsak álmodni tudott, hanem énekelni is, muzsikálni is — még akkor is, mikor nem az öröm fakasztotta a dalt, hanem a lelkeket kellett lánggra lobbantani, barátot, elvtársat elsíratni. Nem apadt el a dal, a zene azóta, hogy — több mint százöt évvel ezelőtt — zeneiskola alapítását határozták el az azóta rég elporladt városatyák, kiknek emlékét is belepte volna már a feledés pora, ha akkor — 1968 szeptemberében-októberében — nem alkotnak maguknál maradandóbbat. Mert ezzel indult el Szabadka a zenei városiasodás, a muzsika határokra nem ismerő világa felé.

Egy zenei intézmény értékének igazi fokmérője nem a számokban kimutatható adathalmaz: sok száz végzett növendék, sok ezer tanítási óra, hanem az a hatás, amit környezetére sugároz. Zeneiskolánk értékét sem az ünnepi évfordulón közreadott számadatok bizonyítják legmeggyőzőbben — noha kevesen tudnak ma nálunk ilyen imponáló adatokat felsorakoztatni —, hanem a százöt éves jubileumot követő évfordulók, melyek a környezetre sugározott hatást bizonyítják, és amelyek minden eddiginél gazdagabb év végével örvendeztették meg a zene barátait Szabadkán — és nemcsak itt.

Az ünnepségek sorát a Lányi Ernő Iparos Művelődési Egyesület nyitotta meg, működésének nyolc évtizedére pillantva vissza, a filharmónia alapításának hetvenéves jubileumát ünnepelte, a Pro Musica Kamarakórus pedig az első évtized gazdag terméséből adott ízelítőt.

### EGY VÁROSBAN EGYÜTT ÉLNI...

...összetartani jó és rossz időkben — ezt a mondatot választották a régen volt céhmesterek valamikor Szabadka szabad királyi várossá nyilvánítása idején jelmondatukká, ezt írta fel zászlójára 1898-ban az akkor alakult iparosdalárda, így került a dalárda alapító okmányába.

Nemzedékek váltották egymást: apa helyébe a fiú, fiú helyébe az unoka lépett, karnagy karnagnak adta a vezénylőpalcát, fellángolásokat, megtorpanásokat is hoztak magukkal a futó évek, múltó évtizedek. Egy nem változott csak, ez volt és maradt a kórus jellemzője: a dal szeretete és az együttes éneklésben meglelt öröm. Az alapításkor választott jelmondat is jelen van még mindig — ha nem is a dalárda zászlaján, de mindeképpen a kórus hangulatában.

Férfikarként alakult — a kézműipari műhelyek félhomályából emberi kapcsolatra vágó, társat kereső kisiparosokból, ipari munkásokból. Első igazán nagynevű — igazgatója, Gaál Ferenc volt. Ő vezette át a kórust az első évtized buktatóin, távozásakor a már országos hírnévnek örvendő Lányi Ernő kezébe adva a karnagyi palcát és a kórus sorsát.

Lányi keze alatt, aki a zeneiskola vezetése mellett Szabadka zenei életének úgyszólván minden rezdülésére érzékenyen reagált és akinek központi műfaja a kórusművészet volt, a kórus első virágzását élte.

Amikor — az Obznana után — a munkásdalárdát felszámolták, annak tagsága az iparosdalárdába ment át; nemcsak átment, hanem a munkásmozgalom ideológiáját is magával vitte. Az iparosdalárda vált a forradalmi gondolat zenei megszólaltatójává, nem véletlen hát, hogy ennek a működését is betiltották egy időre.

A felszabadulás óta eltelt három évtized éppúgy az új utak keresése jellemezte a kórusnál, mint a társadalmi-politikai és gazdasági fejlődésünket, melynek a kultúra (ezen belül a kórusmuzsika) egyik reflexiója.

A századforduló dalárdázásától a szocialista realizmuson át a tudatos hagyományápolásig ível a megtett út, azzal a céllal, hogy a kórus és az általa tolmácsolt mű ne csak ünnepi dísz, hanem mindennapjaink kultúrájának élményt nyújtó, személyiséget formáló eleme legyen. Ezt az elkötelezettséget tükrözte az ünnepi műsor is: a hazai és a külföldi kórusirodalom örök értéki alkotásai mellett a munkásmozgalom művészi ihletésű dalai is felcsendültek, és — mint annyiszor a múltban — hazai szerzők ősbemutatója. Az *Ünnepi hangok* — Urbán János szövege, Varga Péter zenéje — egy évek óta tartó folyamat egy állomása: a ma emberéhez mai hangon szólni versben és dalban.

## MUZSIKALÓ HÉT ÉVTIZED

Szép kort megért — szokták mondani a hetvenes évek emberre. És mit mondani egy — anyagi státusát tekintve amatőr, a vele szemben támasztott elvárások tekintetében hivatásos — zenei együttesről, mely a művelődés és hobbi közötti senkiföldjén, sokszor megmosolyogva, gyakran elmarasztalva és csak nagyon ritkán elismerve, hetven éve végzi kultúrális misszióját?

Mert többszörös missziót is teljesít álmos, poros városunkban a filharmónia: évi hét-nyolc bemutató hangversenye (gyakran neves szólisták, hazai vagy külföldi karmesterek közreműködésével) zenei életünket pezsdíti meg újra és újra.

A másik idekívánczó kezdeményezés: a filharmónia rendszeresen módot nyújt a legtehetségesebb zeneiskolás növendékek, a középiskola érettségizőinek szolisztikus fellépéseire, vagy az akadémia végzős hallgatóinak diplomavezenylésére. Itt avatták karmesterré Berislav Skenderovićot, Ružica Rudićot és Murényi Mátyást. Sőt: legutóbbi hangversenyén már zeneszerzőt is avatott, az egykori szabadkai diák, Spiegel Tibor első zenekari művének bemutatásával.

A harmadik — talán a legfontosabb, mert a jövő felé mutató — tevékenysége a pedagógiai hangversenyek sorozata. A zenéért vívott csatát nem a hangversenyteremben, hanem az iskolában kell megnyerni — figyelmeztet egyik írásában Kodály. Pedagógiai hangversenyeivel a filharmónia saját magának közönséget, a zenének barátokat nevel.

Visszapillantás is volt a jubileumi hangverseny, a szerény dokumentumkiállítás, de előretekintés is egyszersmind. Mert nagy nevekkal is találkozunk a megsárgult műsorlapokon: Bartók Béla és Pablo Casals is koncertezett a filharmóniával — hogy csak a legnagyobbakat említsük, vendégként vezényelte a zenekart Gotovac, Vukdragović, Lhotka, Hubad és a hazai zeneművészet sok más kiváló egyénisége.

Kevés adat maradt fenn az indulás éveiről. Mindenesetre: a fejlődés folyamatos volt. A felszabadulás után, a művészi csúcán levő zenekarnak hatvannál több tagja volt. Országszerte jól ismert és szívesen látott vendégei voltak ekkortájt a szabadkai filharmónikusok a hangversenytermeknek, rádiósúdióknak.

Nem is zavarták megtorpanások a fejlődést egészen az ötvenes évekig. Az operatársulat felszámolása, majd az ezt követő átszervezések nem tettek jó szolgálatot sem a filharmóniának, sem Szabadka zenei életének. A problémák már-már összecsaptak felette, gyakran a filharmónia pusztalétét veszélyeztetve. Pedig nagy tettekre is képes ez a zenekar, amit legutóbb éppen a jubileumi hangversenyen bizonyított.

## DALT MUZSIKAL A SZÍV

A nagyszámjegyű évfordulók árnyékában szerényen ünnepelte tízéves fennállását városunk legkiválóbb zenei együttese, a Pro Musica Kamarakórus.

A zeneiskola centenáriuma alakították — alkalmi társulásként — a zeneiskola akkori és valamikori növendékei, tanárai. Az ünnep elmúlt, az alkalmi kórus magva azonban együtt maradt. A tizennyolc-húsz igaz

zenebarát, Égető Gabriella avatott vezetése alatt, olyan munkába kezdett, melynek akkor még csak jövője volt Szabadkán, múltja nemigen. És tíz év alatt múltat is teremtett magának ez az együttes, hírnevet és megbecsülést, híveket a kamaraéneklésnek, melyet olyan gyakran harsognak túl a mammutzenekarok, vagy korunk minden technikai csodával felvértezett slágerlovagjai.

Számokat és neveket, hazai és külföldi hangversenyek emlékét idézték a kiállítás fotói, plakátjai és másorlapjai, melyeknek megsárgulni sem volt még idejük — olyan fiatal a kórus, és mégis olyan messzire jutott!

A hazai kórusfesztiválok, majd Belgrád — hangversenyek: Bach és Vivaldi — ritkán ismétlődő zenei élmények, Kecskemét — Kodály szülővárosa; azé a Kodályé, aki az emberi hangot a világ legszebb, mindenki számára hozzáférhető hangszerének nevezte, Románia — a Bartókot ihlető népzene forrásvidéke, Csehszlovákia, Lengyelország, közben Európa hivatalos koncertpódiumán Wallesben és Olaszországban...

Az együttes vitrinjeit — igaz — nem díszítik rangos nemzetközi nagydíjak, de — szóljon a karnagy:

— Oktatási rendszerünk, ezen belül zeneoktatásunk szerény lehetőségei következtében kénytelenek vagyunk tudomásul venni: egyelőre még — és féltő, hogy ez nemcsak pillanatnyi helyzet — távol állunk attól, hogy zenei nagyhatalom legyünk. A Pro Musica egy kis ország szerény zenei nagyköveteként hirdeti a dalban megfogalmazott emberi gondolatot, a népek barátságának eszméjét.

\* \* \*

Eveket, évtizedeket, neveket és eseményeket idéztek a jubileumi rendezvények, ünnepi hangversenyek Szabadkán, de a múlt idézésénél is jelentősebb volt, hogy újabb évek, évtizedek mellett tettek hitet.